

ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Ψλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Καμήλες και Ντιβιτζήδες στη Φιλιππούπολη Λάρισας.

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

Καμήλες, το δρώμενο της Ανατολικής Ρωμυλίας το Δωδεκαήμερο.

γ. Σύντομη Περιγραφή(έως 50 λέξεις):

Οι Καμήλες και οι Ντιβιτζήδες είναι το πιο σημαντικό δρώμενο του Δωδεκαημέρου της Ανατολικής Ρωμυλίας. Πρόκειται για αναβίωση δρώμενου με στόχο να «ξυπνήσει» η γη για να καρπίσει, γι' αυτό και ο Ντιβιτζής χτυπά το τοπούζι (φαλλόμορφο ξύλινο όπλο) στη γη και δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να γλεντήσουν χορεύοντας και να ευχηθούν «Καλή χρονιά, με υγεία και καλή σοδειά!».

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

☒ προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις

☒ επιτελεστικές τέχνες

☒ κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις

☒ γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν

☐ τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία

☐ άλλο

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Φιλιππούπολη, Δήμος Λαρισαίων, Περιφέρεια Θεσσαλίας. Στη Φιλιππούπολη και στην ευρύτερη περιοχή της Λάρισας ζούνε απόγονοι δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς των προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή από τις αρχές του 20ού αιώνα (1904) μέχρι και τη Συνθήκη του Νεϊγύ.

στ. Λέξεις-κλειδιά:

Καμήλα, Καμήλες, Ντιβιτζής, Καμηλιέρης, τοπούζ(ι), Δωδεκαήμερο, Ανατολική Ρωμυλία, Φιλιππούπολη.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Φορείς του εθίμου είναι η «Εξωραϊστική Μορφωτική Λέσχη Φιλιππούπολης», το «Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, ο «Σύλλογος “Η Ανατολική Ρωμυλία” Ν. Λάρισας», ο «Αγροτικός Συνεταιρισμός Λαχανοπαραγωγών Ν. Φιλιππούπολης» (καταγόμενων εξ Ανατολικής Ρωμυλίας) και όλοι οι κάτοικοι που συμμετέχουν στην τέλεσή του.

β. Έδρα/τόπος

Εξωραϊστική Μορφωτική Λέσχη Φιλιππούπολης

Διεύθυνση: Χατζημιχάλη 62, ΤΚ: 413 34, Λάρισα.

Τηλ.: 2413 015081

e-mail: info@emlfilippoupolis.org

Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας

Διεύθυνση: Γ. Γουργιώτη (πάροδος οδού Φαρσάλων), ΤΚ: 414 48, ΛΑΡΙΣΑ.

Τηλ/φαξ: 2410 239446.

e-mail: fkalokairinou@gmail.com - limlmus@otenet.gr

Σύλλογος «Η Ανατολική Ρωμυλία» Ν. Λάρισας

Διεύθυνση: Ρίζου 2, ΤΚ: 413 34, Λάρισα.

e-mail: anatolikiromilialar@gmail.com

**Αγροτικός Συνεταιρισμός Λαχανοπαραγωγών Ν. Φιλιππούπολης (καταγόμενων
εξ Αν. Ρωμυλίας)**

Διεύθυνση: Ρίζου 11 , ΤΚ: 413 34, Λάρισα.

e-mail: gisgenimata@hotmail.com

Δήμος Λαρισαίων - Αντιδημαρχία Πολιτισμού και Επιστημών

Διεύθυνση: Μύλος του Παππά, Γεωργιάδου 53, ΤΚ: 414 47, Λάρισα.

Τηλ.: 2410 614449

email: adh6@larissa-dimos.gr, culture@larissa-dimos.gr

Περιφέρεια Θεσσαλίας/Αντιπεριφέρεια Πολιτισμού και Αθλητισμού

Διεύθυνση: Κουμουνδούρου & Παπαναστασίου (Πλατεία Ρήγα Φεραίου), ΤΚ: 41110,
Λάρισα.

Τηλ.: 2413 506393

email: antiper.theme3@thessaly.gov.gr

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδιο/-α πρόσωπο/-α

Όνομα: Φανή Καλοκαιρινού

Ιδιότητα: Αρχαιολόγος, Λαογράφος, Διευθύντρια Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας.

e-mail: fkalokairinou@gmail.com, limlmus1974@gmail.gr

Όνομα: Στυλιανός Ηλιούδης

Ιδιότητα: Καθηγητής Φυσικής Αγωγής, χοροδιδάσκαλος, ερευνητής δρώμενων Ανατολικής Ρωμυλίας.

e-mail: st.ilioudis@gmail.com

Όνομα: Σιδέρης Δελαρούδης

Ιδιότητα: Πρόεδρος ΔΣ «Εξωραϊστικής Μορφωτικής Λέσχης Φιλιππούπολης»

e-mail: chairman@emlfilippoupolis.org

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντά σήμερα (έως 1.000 λέξεις)

Το έθιμο-δρώμενο ξεκινά το Σάββατο πριν την τελευταία Κυριακή του χρόνου, μέσα στο Δωδεκαήμερο. Η ομάδα που θα το αναβιώσει επισκέπτεται το σπίτι του *Ντιβιτζή* (καμηλιέρη) να τον προσκαλέσει να συμμετάσχει στην ομάδα. Αυτός αρχικά προβάλλει διάφορες δικαιολογίες και αρνείται να συμμετάσχει, περιμένοντας να του προσφέρουν κάποιο κέρασμα ή δώρο. Αφού τον πείσουν να συμμετάσχει στην ομάδα, φορά τη φορεσιά του *Ντιβιτζή* και ξεκινούν να επισκέπτονται τα ισόγεια σπίτια και καταστήματα.

Η ομάδα αποτελείται από τον *Ντιβιτζή*, την *Καμήλα*, τους μουσικούς, συνήθως ο *Γκαϊτατζής* και ο *Φιουερτζής* ή/και ο *Νταουλιέρης*, καθώς επίσης ένας ή δύο *Παππούκοι*. Ο *Παππούκας* είναι το πρόσωπο του δρώμενου που συνοδεύει την ομάδα χορεύοντας και τραγουδώντας, όταν αυτή πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι. Στο δρόμο η ομάδα τραγουδάει:

Μωρ' Λένου, Λένου

Μωρ' Λένου- Λένου καραγκιόζου

Μωρ' που ησάν Λένου τώρα βδουμάδα

*Τώρα βδουμάδα κι τρεις σου μέρις
Στου Μαναστήρι ζουνάρια υφαίνου
μουρμουκάντεινα μαρμαρουδήματα
Ν'ακούς μουρ' Λένου τι λέει η γάιντα τι χουρατεύει
Η γάιντα λέει Τούρκου –ν- αγάπσις Τούρκουν θα πάρεις.
Σφάζομι μάνα μ' κόφτουμι μάνα μ'
τ' αρμάνια παίρνου Τούρκον δεν παίρνου*

Σε κάθε σπίτι που πηγαίνουν, ρωτάνε τον νοικοκύρη αν θέλει να χορέψει η *Καμήλα*. Αφού ο νοικοκύρης απαντήσει θετικά, ο *Ντιβιτζής* φιλά το χέρι του νοικοκύρη και η *Καμήλα* ξεκινά να χορεύει κάνοντας διάφορες ιδιαίτερες κινήσεις. Ταυτόχρονα, η ομάδα τραγουδά γιορτινά τραγούδια παίνεύοντας τους νοικοκυραίους και η τελετουργία ολοκληρώνεται με τον συμβολικό θάνατο και την ανάσταση της *Καμήλας*. Ο *Ντιβιτζής* στη διάρκεια του τραγουδιού χτυπάει το *τοπούζι* φωνάζοντας και χορεύοντας ξέφρενα. Αμέσως η *Καμήλα* αρχίζει να τον ακολουθεί και να χορεύει ακολουθώντας τον ρυθμό της μουσικής. Οι νοικοκυραίοι, αφού ακούσουν τα τραγούδια και τα παινέματα, κερνάνε κρασί και μεζέδες όλους τους συμμετέχοντες και συνηθίζουν να δίνουν φιλοδωρήματα. Κάποιες φορές, η *Καμήλα*, για να αναγκάσει τον νοικοκύρη να δώσει πιο σύντομα το κέρασμα, όταν αυτός δεν το βγάλει αμέσως, πέφτει κάτω κάνοντας την άρρωστη ή την πεθαμένη και σηκώνεται μόλις βγει το κέρασμα. Μετά το φιλοδώρημα της *Καμήλας*, ακολουθούν ευχές από την ομάδα, τουρκικής προέλευσης, για καλή σοδειά και γονιμότητα με την ακόλουθη πρόταση: «Σικινίντα μπιρικέτ(ι) σικινίντα κουβέτ(ι)», που σημαίνει «Καλή δύναμη και σοδειά στον φαλλό μας!».».

Την τελευταία Κυριακή του χρόνου (παλιά αναβίωνε ανήμερα την Πρωτοχρονιά), αμέσως μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας στην εκκλησία, οι *Ντιβιτζήδες*, οι *Καμήλες* και οι μουσικοί κατευθύνονται στην πλατεία και ξεκινούν να τραγουδούν, καλώντας με αυτό τον τρόπο τον κόσμο να συμμετάσχει στον μεγάλο χορό που ακολουθεί. Σε περίπτωση που η τελευταία Κυριακή του χρόνου συμπίπτει με την Πρωτοχρονιά, το έθιμο αναβιώνει την προηγούμενη ημέρα από την παραμονή της Πρωτοχρονιάς. Η *Καμήλα* και ο *Ντιβιτζής* είναι οι πρώτοι που ανοίγουν το χορό (πολλές φορές συμμετέχουν περισσότεροι από μία *Καμήλα* και έναν *Ντιβιτζή*). Η πρώτη μελωδία που ακούγεται είναι ο σκοπός του «ντιβιτζίδικου» χορού που χορεύεται ελεύθερα με βήματα «επί τόπου». Η *Καμήλα* χορεύει τότε ξέφρενα και τότε με το

ρυθμό της μελωδίας. Ο *Ντιβιτζής* στη διάρκεια του χορού χτυπά τη γη με το *τοπούζ(ι)* προσπαθώντας να την «ξυπνήσει» από τον χειμωνιάτικο λήθαργο. Αν συμμετέχουν περισσότεροι από μια *Καμήλα* και ένα *Ντιβιτζή*, τότε οι *Ντιβιτζήδες* προσποιούνται ότι μαλώνουν για τον τόπο που θα καταλάβει η *Καμήλα* τους. Η *Καμήλα* μετά από τον ξέφρενο χορό, κάποια στιγμή προσποιείται την άρρωστη, πέφτει κάτω και «πεθαίνει». Ο *Ντιβιτζής* με φωνές και δυνατά χτυπήματα στη γη με το *τοπούζ(ι)* «απαιτεί να αναστηθεί» και να συνεχίσει να χορεύει. Μετά από λίγα λεπτά και αφού έχουν προηγηθεί οι φωνές και τα χτυπήματα στη γη από τον *Ντιβιτζή*, η *Καμήλα* αρχίζει να σηκώνεται σιγά σιγά και στο τέλος αρχίζει να χορεύει ξέφρενα.

Σε κάποια στιγμή η μουσική θα γυρίσει σε «κατσιβέλικο» ρυθμό και θα χορέψουν πιο έντονα οι *Παππούκοι*. Ο κόσμος αρχίζει να καταλαμβάνει τον χώρο και ξεκινά να χορεύει σε έναν μεγάλο ενιαίο κύκλο, σύμφωνα με την παράδοση των παππούδων μας. Η ομάδα *Καμήλας* και *Ντιβιτζή* θα συνεχίσει για λίγο να βρίσκεται στη μέση του κύκλου και στη συνέχεια απομακρύνεται από τον χώρο. Στη διάρκεια του χορού, θα ξαναμπει στον κύκλο συνεχίζοντας τον ξέφρενο χορό και τα πειράγματα. Οι χοροί που χορεύονται είναι ως επί το πλείστον ζωναράδικοι και συγκαθιστοί. Το γλέντι κρατά πολλές φορές μέχρι το βράδυ.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

Το δρώμενο αναβιώνει στην περιοχή Φιλιππούπολης Λάρισας (πλατεία Ανατολικής Ρωμυλίας). Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται είναι η κατασκευή της *Καμήλας* και οι φορεσιές του *Ντιβιτζή* και *Παππούκων*.

ΚΑΜΗΛΑ

Η *Καμήλα* είναι μια κατασκευή, που ως βάση έχει ένα ξύλινο πλαίσιο σε σχήμα ισοσκελούς τραπεζίου με τις πλάγιες πλευρές μεγαλύτερες. Πάνω στην ξύλινη βάση και κατά μήκος, τοποθετούνται βέργες σε καμπύλη. Οι βέργες είναι από μουριά που κυρτώνονται με τη χρήση φωτιάς. Η *Καμήλα* είναι σκεπασμένη με λινάτσα και πάνω

της τοποθετείται το «τσόλι» (μάλλινη υφαντή πολύχρωμη κουρελού). Για λαιμό και κεφάλι της *Καμήλας* χρησιμοποιείται ένα χοντρό ξύλο που ονομάζεται «πατσάς» ή «καφάς» και τελειώνει σε καμπύλη, πάνω στο οποίο τυλίγεται η προβιά. Το σαγόνι της κατασκευής αποτελείται από δύο μέρη και είναι προσαρμοσμένο με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανοιγοκλείνει μηχανικά με ευκολία, με τη χρήση ενός σχοινιού από τον *Καμηλιτζή*. Στα κομμάτια του σαγονιού εσωτερικά τοποθετούνται καρφιά με πλατύ κεφάλι, ώστε με το κλείσιμο του σαγονιού να δημιουργείται θόρυβος. Στο πίσω μέρος της κατασκευής υπάρχει η ουρά, η οποία κατασκευάζεται από μια λωρίδα από προβιά ή από φούντες από μάλλινη χονδρή κλωστή. Στο ξύλινο πλαίσιο της βάσης της κατασκευής τοποθετούνται κουδούνια σε κάθε γωνιά, σε μονό αριθμό το κάθε είδος. Ο θόρυβος των κουδουνιών καθώς η Καμήλα κινείται ή χορεύει θεωρείται ότι συντελεί στο ξύπνημα της φύσης από τη χειμωνιάτικη νάρκη. Η επιλογή της καμήλας ως ζώο συμβολίζει την αφθονία και τον πλούτο, που ερχόταν στη περιοχή της Ανατολικής Ρωμυλίας και γενικότερα στη Θράκη από την Ανατολή με καμήλες. «Για την καταγωγή της μεταμπίσης καθώς και για την σκοπιμότητά της υπάρχουν διστάμενες απόψεις» (Πούχγερ, 2016). Σε άλλες περιοχές, όπου αναβιώνουν παρόμοια έθιμα (π.χ. Θούριο Διδυμοτείχου), στην καμήλα αποδίδεται η ερμηνεία «ότι παριστάνει τον ερχομό του Αϊ-Βασίλη, ο οποίος στα χρόνια εκείνα, που έλειπαν τα συγκοινωνιακά μέσα, ταξίδευε με καμήλα» (Κτενίδης, 1969). Την κατασκευή της *Καμήλας* την σηκώνει ένας ή σπάνια δύο *Καμηλιτζήδες* (ανάλογα του μεγέθους της), των οποίων τα σώματα κρύβονται από την κατασκευή και φαίνονται μόνο τα πόδια.

Η ΑΜΦΙΕΣΗ ΤΟΥ ΝΤΙΒΙΤΖΗ

Η φορεσιά του *Ντιβιτζή* αποτελείται από προβιά συνήθως αρνιού ή κατσικιού, που καλύπτει το σώμα, από τους ώμους έως τα πόδια. Στο κεφάλι φοριέται το *καούκι*, που είναι ταυτόχρονα μάσκα και κάλυμμα κεφαλής. Το *καούκι* είναι φτιαγμένο από *κιτσέ* (αρνίσιο μαλλί, το οποίο τοποθετείται σε ζεματιστό νερό για να κολλήσουν οι ίνες μεταξύ τους), στολισμένο με καθρεφτάκια (για τον εξορκισμό των πνευμάτων) και πολύχρωμες κορδέλες και φούντες. Στη θέση των δοντιών ράβονται σπόροι λευκών φασουλιών που έχουν τρυπηθεί. Στο *καούκι* τοποθετούνται αρμαθιές «σκασμένου» καλαμποκιού, που είναι σύμβολο γονιμότητας. Στη μέση και στα πόδια ο *Ντιβιτζής* φέρει μικρά κουδούνια που δημιουργούν θόρυβο όταν χορεύει ή τσακώνεται με τους άλλους *Ντιβιτζήδες*, όταν είναι περισσότεροι από ένας. Στα χέρια κρατεί το *τοπούζι* (ι) (ρόπαλο που το χρησιμοποιούσαν ως όπλο στα ταξίδια τους οι καμηλιέρηδες, το οποίο

είναι ξύλινο και φαλλόμορφο), με το οποίο χτυπά το έδαφος, θέλοντας να προκαλέσει τη γονιμότητα της γης, ξυπνώντας την από το χειμωνιάτικο λήθαργο.

ΦΟΡΕΣΙΑ ΠΑΠΠΟΥΚΟΥ

Η φορεσιά των *Παππούκων* είναι κατασκευασμένη συνήθως από λινάτσα ή από παλιά ρούχα. Στο πρόσωπο ο *Παππούκος* φοράει μια δερμάτινη ή υφασμάτινη μάσκα με γένια και κέρατα. Στη μέση φοράει ζώνη, στην οποία είναι κρεμασμένα μικρά κουδούνια. Στο χέρι κρατά μία βέργα, στην οποία είναι τυλιγμένος κισσός. Ο *Παππούκας* συνοδεύει την ομάδα χορεύοντας και τραγουδώντας, όταν αυτή πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι, αλλά και στον χώρο της πλατείας την επόμενη μέρα.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Από την επιτέλεση/άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ δεν προκύπτουν ως αποτέλεσμα προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ (έως 500 λέξεις)

Το δρώμενο έχει καταγωγή από την Ανατολική Ρωμυλία. Διαδραματιζόταν παραμονή και ανήμερα της πρωτοχρονιάς σε πολλά χωριά όπως στο Μεγάλο και Μικρό Μοναστήρι, Ακ Μπουνάρ, Καβακλί, Καρυές της επαρχίας Καβακλί (Καρυώτικα Χωριά). Από προφορικές μαρτυρίες, προκύπτει ότι στο Μεγάλο Μοναστήρι είχε μια ιδιαίτερη δυναμική. Οι πρόσφυγες από την Ανατολική Ρωμυλία, όταν εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Φιλιππούπολης Λάρισας, όπως και σε άλλες περιοχές, δεν ξέχασαν τα ήθη και τα έθιμά τους, παρόλο που έπρεπε να αγωνιστούν για την επιβίωσή τους, και τα ενέταξαν στις δραστηριότητες της ζωής τους. Από προφορικές μαρτυρίες το δρώμενο αναβίωνε ως το τέλος της δεκαετίας του '30 στη Φιλιππούπολη με τη συμμετοχή κατοίκων και από άλλα κοντινά χωριά με προσφυγικό πληθυσμό από την Ανατολική Ρωμυλία και ιδιαίτερα από της Νέες Καρυές, σύμφωνα με τις προφορικές μαρτυρίες. Μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, σταμάτησε να αναβιώνει όπως παλιά. Το δρώμενο αναβίωσε σε διάφορες εκδηλώσεις της Λέσχης και ήταν ιδιαίτερα αγαπητό από την τοπική κοινότητα. Η αγάπη και το ενδιαφέρον της τοπικής κοινότητας για το

δρώμενο οδήγησε το 2014 στην απόφαση να ξεκινήσει συστηματικά η αναβίωσή του ταυτόχρονα με άλλα έθιμα της Ανατολικής Ρωμυλίας, που αναβίωσαν επί σειρά ετών, όπως αυτά της «γρουνοχαράς» και των «καλάντων» της Ανατολικής Ρωμυλίας. Η Λέσχη ξεκίνησε την αναβίωση με πρωταγωνιστές ανθρώπους μεγάλης ηλικίας (δεύτερη γενιά προσφύγων), βασιζόμενη στη διδακτορική διατριβή του καθηγητή Ιωάννη Πραντζίδα (1995), που αφορούσε την καταγραφή του δρώμενου στην περιοχή του Ακ Μπουνάρ της Ανατολικής Ρωμυλίας. Πρόκειται για μια καταγραφή που συμβάλλει στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ανατολικής Ρωμυλίας και δίνει στον μελετητή της σαφή εικόνα για την τέλεση του δρώμενου, παρακαταθήκη για τις επερχόμενες γενιές. Από το 2014 μέχρι σήμερα, το δρώμενο αναβιώνει, μέσα στο Δωδεκαήμερο μετά τα Χριστούγεννα και, συγκεκριμένα, το τελευταίο Σαββατοκύριακο του χρόνου (αν το τελευταίο Σαββατοκύριακο συμπίπτει με την παραμονή Πρωτοχρονιάς μεταφέρεται την προηγούμενη ημέρα), στη συνοικία της Φιλιππούπολης Λάρισας, στην πλατεία Ανατολικής Ρωμυλίας. Την αναβίωση στηρίζουν με τη συμμετοχή τους πολιτιστικοί σύλλογοι της περιοχής και πλήθος κόσμου.

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα (έως 300 λέξεις)

α. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας/της φορείς του;

Η σημασία του στοιχείου για τα μέλη της κοινότητας είναι σημαντική. Από την πρώτη στιγμή που αποφασίστηκε η συστηματική αναβίωση του εθίμου, μικροί και μεγάλοι επιθυμούν να συμμετέχουν ως βιωματικοί πρωταγωνιστές. Αξιοσημείωτο είναι ότι κάθε χρόνο υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή από εφήβους και νεαρά άτομα. Στην σημερινή πραγματικότητα, με τα προβλήματα που συναντά ο πληθυσμός της κοινότητας, η διεξαγωγή του δρώμενου του δίνει τη δυνατότητα να ξεφύγει από αυτά, να έρθει ο ένας πιο κοντά στον άλλο και να δεθούν μεταξύ τους, να χορέψουν και να τραγουδήσουν όλοι μαζί, και να θυμηθούν τα ήθη και τα έθιμα των προγόνων τους, ενισχύοντας έτσι τη συλλογική μνήμη.

Η αγάπη του κόσμου, ο οποίος κάθε χρόνο αυξάνεται, και η συγκέντρωσή του στην πλατεία Ανατολικής Ρωμυλίας για να συμμετέχει ενεργά στο δρώμενο ακόμη και με δυσμενείς καιρικές συνθήκες, συμβάλλει στην επικοινωνία και στο δέσιμο της

τοπικής κοινότητας. Μαθαίνουν οι νεότεροι, θυμούνται οι παλαιότεροι, ενισχύεται η ατομική μνήμη και κατ' επέκταση η συλλογική. Παράλληλα, τα μέλη που το οργανώνουν και το αναβιώνουν αισθάνονται φορείς του πολιτισμού και της παράδοσης της Ανατολικής Ρωμυλίας και έχουν μια ευθύνη ως προς αυτό, που τη μεταφέρουν και στους νεότερους, ώστε να το εκτιμήσουν και να το συνεχίσουν.

Β. Ποια είναι η σημασία του στοιχείου για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία;

Με την αναβίωση του δρώμενου προβάλλεται η λαογραφία και η παράδοση της Ανατολικής Ρωμυλίας. Οι συμμετέχοντες, και όχι μόνο, πληροφορούνται για την ιστορία και την παράδοση των προσφύγων από Ανατολική Ρωμυλία, γίνονται κοινωνοί του εθίμου, καλλιεργείται σεβασμός για τη σπουδαία παράδοσή τους, που αποτελεί μέρος του πολιτιστικού αναγλύφου της Θεσσαλίας. Αναπτύσσεται εξωστρέφεια και επικοινωνία με την τοπική κοινωνία, και όχι μόνο, που έχει αποτέλεσμα συνέργειες και περαιτέρω πολιτιστικές ανταλλαγές.

Η αναβίωση του δρώμενου τα τελευταία χρόνια στη Φιλιπούπολη ελκύει μεγάλο αριθμό επισκεπτών, ενισχύοντας τη λειτουργία της τοπικής αγοράς. Επιπλέον, συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουρισμού σε επίπεδο όχι μόνο της πόλης, αλλά και της Θεσσαλίας.

Γ. Συμμετείχε και πώς η κοινότητα στην προετοιμασία της εγγραφής του στοιχείου στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς;

Η «Εξωραϊστική Μορφωτική Λέσχη Φιλιπούπολης» (η οποία ιδρύθηκε από απογόνους προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία με σκοπό την διατήρηση και μεταλαμπάδευση στις επερχόμενες γενιές των εθίμων και της πολιτιστικής κληρονομιάς της αλησμόνητης πατρίδας της Ανατολικής Ρωμυλίας), ξεκίνησε την ενημέρωση της τοπικής κοινότητας, για την εγγραφή του δρώμενου ως στοιχείο της ΑΠΚ, προκειμένου να διασωθεί, αλλά και να γίνει γνωστό και σε άλλες περιοχές. Από την πρώτη στιγμή, τα μέλη της Λέσχης, αλλά και μέλη άλλων τοπικών συλλόγων (Φιλιπούπολης και Λάρισας), που έλκουν την καταγωγή τους από την Ανατολική Ρωμυλία (Σύλλογος Αν. Ρωμυλίας Ν. Λάρισας και Αγροτικός Συνεταιρισμός Λαχανοπαραγωγών Ν. Φιλιπούπολης, καταγόμενων εξ Ανατολικής Ρωμυλίας) συμμετείχαν στις διαδικασίες. Η προσπάθεια ξεκίνησε στο τέλος του 2019, αμέσως μετά την αναβίωση του δρώμενου, που τη συγκεκριμένη χρονιά συγκέντρωσε τους

περισσότερους επισκέπτες. Η Λέσχη απευθύνθηκε στο Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας προκειμένου να συμβάλει στην επιστημονική τεκμηρίωση της προσπάθειας. Η διευθύντρια του Μουσείου Φανή Καλοκαιρινού, αρχαιολόγος και ιστορικός είναι η επιστημονική σύμβουλος της Λέσχης. Ο Δήμος Λαρισαίων από την πρώτη στιγμή με την Αντιδημαρχία Πολιτισμού και Επιστημών αγκάλιασε την προσπάθεια. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας, με την Αντιπεριφέρεια Πολιτισμού και Νεολαίας, στήριξε την προσπάθεια και συνέβαλε, με την συνέντευξη τύπου που οργάνωσε, στη διαβούλευση που ξεκίνησε μετά την αποδοχή για εξέταση του αιτήματος ένταξης του δρώμενου στο μητρώο ΑΠΚ. Αρωγός στη προσπάθεια ανάδειξης του δρώμενου ως στοιχείου της ΑΠΚ είναι ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», μέσω της τοπικής εφημερίδας «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ», η οποία φιλοξένησε την πρόσκληση για διαβούλευση και δημοσίευσε ενημερώσεις για το δρώμενο. Αυτό που έπαιξε καταλυτικό ρόλο, προκειμένου να προχωρήσει η Λέσχη άμεσα στην προσπάθεια εγγραφής, ήταν η προσέλευση πολλών βιωματικών πρωταγωνιστών εθίμων της Ανατολικής Ρωμυλίας και πολλών μελών της κοινότητας, που συνέβαλαν στις εργασίες για την εγγραφή του στοιχείου.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο της νεότερης γενιές σήμερα;

Η Λέσχη οργανώνει παρουσιάσεις στα εφηβικά τμήματα, αναλύοντας τον τρόπο διεξαγωγής του δρώμενου με τη συμμετοχή παλιών βιωματικών πρωταγωνιστών. Ο συνδυασμός της προφορικής παράδοσης μαζί με τα μαθήματα τραγουδιών και χορών που λαμβάνουν χώρα στην αναβίωση και η ταυτόχρονη συμμετοχή εφήβων και ατόμων νεαρής ηλικίας, έχει ως αποτέλεσμα τη βιωματική μεταβίβαση του εθίμου στις νεότερες γενιές. Επιπλέον, μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας σε συνεργασία με τη Λέσχη γίνεται διάδοση του εθίμου και της παράδοσης των προσφύγων από την Ανατολική Ρωμυλία σε μαθητές και φοιτητές.

Στόχος είναι η μετάδοση του στοιχείου στους νεότερους και παράλληλα η καλλιέργεια σεβασμού για την πολιτιστική κληρονομιά του παρελθόντος, αλλά και η

ευθύνη για τη διαφύλαξή της αργότερα από τους ίδιους ως ενήλικες πλέον ή από τους μεγαλύτερης ηλικίας ενεργούς πολίτες.

Τέλος, κατά καιρούς, παρουσιάζεται μαζί με τη μουσικοχορευτική του πλαισίωση σε άλλες κοινότητες εντός και εκτός χώρας.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Με επικεφαλής το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας έχει ξεκινήσει η καταγραφή και επιστημονική έρευνα για το έθιμο και τη μουσικοχορευτική παράδοσή του. Μέσα από δομημένες και ελεύθερες συνεντεύξεις προσφύγων δεύτερης, τρίτης και τέταρτης γενιάς συγκεντρώνονται και καταγράφονται πληροφορίες και ιστορικά στοιχεία με στόχο τη διάσωση και ανάδειξή τους. Με τον τρόπο αυτό έχει ξεκινήσει από τη Λέσχη η οργάνωση αρχείου Προφορικής Ιστορίας, παρακαταθήκη για της επόμενες γενιές. Παράλληλα, συντελείται καταγραφή και ψηφιοποίηση σχετικού φωτογραφικού και αρχειακού υλικού της Λέσχης και μελών της κοινότητας.

Από την πλευρά του Δήμου και της Περιφέρειας Θεσσαλίας, υπάρχει οικονομική στήριξη για την αναβίωση του εθίμου σε τοπικό πλαίσιο.

Στην αναβίωση του εθίμου εμπλέκονται άτομα νεαρής ηλικίας, με σκοπό να καλλιεργηθεί ο σεβασμός για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ανατολικής Ρωμυλίας.

Γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Πραγματοποιείται καταγραφή και επιστημονική έρευνα από το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας για το έθιμο και τη μουσικοχορευτική του παράδοση.

Επίσης, σε συνεργασία με το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας θα γυριστεί ντοκιμαντέρ, που θα περιλαμβάνει τις διαδικασίες κατασκευής της *Καμήλας*, της φορεσιάς του *Ντιβιτζή* και των *Παππούκων*, καθώς και την καταγραφή τέλεσης του δρώμενου, προκειμένου να διατεθεί ατελώς στους πολιτιστικούς φορείς της πόλης και σε όσους επιθυμούν να ερευνήσουν περαιτέρω τη διεξαγωγή του δρώμενου. Μέσω των δράσεων του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας θα γίνεται παρουσίαση σε σχολεία, συλλόγους και σε άλλες πολιτιστικές ομάδες.

Επιδιώκεται η διάχυση του εθίμου και της μουσικοχορευτικής παράδοσής του εντός και εκτός των ορίων της χώρας και η παρουσίασή του σε ελληνικές κοινότητες.

Καλλιεργείται η συνεργασία με άλλους συλλόγους Ανατολικής Ρωμυλίας, με στόχο να αναδειχθούν οι διάφορες παραλλαγές του εθίμου που συναντιούνται σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, όπου αναβιώνει το έθιμο, με σκοπό την οργάνωση επιστημονικών συναντήσεων με έκδοση πρακτικών, προκειμένου να γίνει μια πιο βαθιά έρευνα για το έθιμο.

Σε συνεργασία με την Περιφέρεια Θεσσαλίας, τον Δήμο Λαρισαίων και το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας θα εκδοθεί λεύκωμα με φωτογραφικό υλικό από το συγκεκριμένο έθιμο και γενικότερα τα έθιμα του δωδεκαμήρου.

Προωθείται η διάδοση του εθίμου σε μαθητές σε συνεργασία με την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Θεσσαλίας, με ειδικά προγράμματα για ΑΜΕΑ, που μέσω της μουσικής και του χορού θα συμμετέχουν στο έθιμο σε συνεργασία με ειδικούς παιδαγωγούς.

Η αναβίωση του εθίμου θα προβάλλεται και μέσα από την ιστοσελίδα της Λέσχης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να μπορούν οι κοινωνικά και οικονομικά αποκλεισμένοι και όσοι δεν μπορούν να συμμετέχουν δια ζώσης να το γνωρίσουν και να μάθουν την παράδοση της Ανατολικής Ρωμυλίας.

Η Λέσχη θα συνεχίσει την παρουσίαση στα τμήματά της του τρόπου διεξαγωγής του δρώμενου, με τη συμμετοχή παλιών βιωματικών πρωταγωνιστών. Επίσης, θα συνεχιστούν τα μαθήματα χορού και τραγουδιών που αφορούν το δρώμενο. Σε όλες τις αναβιώσεις θα συμμετέχουν έφηβοι και άτομα νεαρής ηλικίας.

9. Βασική Βιβλιογραφία

Κτενίδης, Δ. (1969). Λαογραφικά Θουρίου Διδυμοτείχου. *Θρακικά*, 43. Θρακικών Κέντρον.

Πούχγερ, Β. (2016). *Τα δρώμενα της Ελλάδας και της Βαλκανικής. Από το μαγικοθρησκευτικό έθιμο στη λαϊκή διασκέδαση*. Αρμός.

Πραντσίδης, Δ. Ι. (1995). *Ο παραδοσιακός χορός στις κοινότητες των Ακμπουναριωτών στο Γκενεράλ Τντζοβο Βουλγαρίας και στο Αιγίνιο Πιερίας. Συγκριτική*

λαογραφική προσέγγιση [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. ΕΑΔΔ.

<https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/5346>

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. Κείμενα (πηγές, αρχειακά τεκμήρια κτλ.)

β. Χάρτες

γ. Οπτικά και ακουστικά τεκμήρια (σχέδια, φωτογραφίες, αρχεία ήχου, βίντεο κτλ.)

Φωτογραφία 1: Αναβίωση εθίμου 2019. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 2: Αναβίωση εθίμου 2014. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 3: Αναβίωση εθίμου 2017. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 4: Αναβίωση εθίμου 2019. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 5: Αναβίωση εθίμου 2019. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 6: Αναβίωση εθίμου 2019. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 7: Αναβίωση εθίμου 2019. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

Φωτογραφία 8: Αναβίωση εθίμου 2019. Δημιουργός ΕΜΛΦ, Κάτοχος ΕΜΛΦ.

δ. Διαδικτυακές πηγές (υπερσύνδεσμοι)¹

<https://www.onlarissa.gr/2019/12/23/anavionoy-n-ta-ethima-tis-groynocharas-kai-tis-kamilas-sti-filippoypoli-tin-erchomeni-kyriaki/>

<https://www.onlarissa.gr/2017/12/29/grounochara-ke-kales-kamiles-stin-platia-tis-filippoupolis/>

<https://www.onlarissa.gr/2017/12/12/grounochara-kavakliotika-kalanta-ke-alla-sti-filippoupoli/>

¹ Παρατίθενται υπερσύνδεσμοι διαδικτυακών τόπων στους οποίους μπορεί κανείς να ανατρέξει για επιπλέον τεκμηρίωση του στοιχείου.

<https://www.onlarissa.gr/2015/12/28/plithos-lariseon-ke-episkepton-stin-anaviositou-ethimou-tis-gourounocharas-sti-filippoupoli-foto/>

<https://www.larissanet.gr/2019/12/29/grounochara-kai-kamila-stin-plateia-tis-filippoupolis-fot/>

<https://www.larissanet.gr/2018/12/22/afta-einai-ta-ethima-christougennon-kai-protochronias-sto-n-larisas/>

<https://www.larissanet.gr/2017/12/29/grounochara-kai-kales-kamiles-stin-plateia-filippoupolis/>

<https://www.larissanet.gr/2017/12/11/christougenniatiko-programma-ekdiloseon-tis-eml-filippoupolis/>

<https://www.larissanet.gr/2016/12/27/grounochara-sti-filippoupoli-tis-larisas-foto/>

<https://www.larissanet.gr/2015/12/20/grounochara-kai-kamila-stin-plateia-tis-filippoupolis/>

<https://www.eleftheria.gr/%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1/item/248245-%C2%AB%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%AC%C2%BB,-%C2%AB%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CE%AE%CE%BB%CE%B5%CF%82%C2%BB-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%C2%AB%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%B9%CE%BD%CF%84%CE%B6%CE%AE%CE%B4%CE%B5%CF%82%C2%BB.html>

<https://www.eleftheria.gr/%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/item/185915-%C2%AB%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CE%AE%CE%BB%CE%B5%CF%82%C2%BB.html>

<https://www.eleftheria.gr/%CE%BB%CE%AC%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B1/item/98555-%CE%BE%CF%8C%CF%81%CE%BA%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%B1%CE%BA%CF%8C-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BD%CE%B1-%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%B5%CF%87%CF%84%CE%B>

[F%CF%8D%CE%BD-%CF%84%CE%B7-%CE%BD%CE%AD%CE%B1-%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%AC.html](https://www.kosmoslarissa.gr/blog/larisa/to-ethimo-kamiles-kai-ntivitzides-sto-ethniko-mitroo-aylis-politistikis-klironomias)

<https://www.kosmoslarissa.gr/blog/larisa/to-ethimo-kamiles-kai-ntivitzides-sto-ethniko-mitroo-aylis-politistikis-klironomias>

<https://www.larissanet.gr/2021/05/29/to-ethimo-kamiles-kai-ntivitzides-tis-an-romylas-sto-ethniko-mitroo-aylis-politistikis-klironomias/>

11. Στοιχεία συντάκτη του Δελτίου

α. Όνομα Συντάκτη

Σιδέρης Δελαρούδης.

β. Ιδιότητα Συντάκτη

Πρόεδρος ΔΣ της «Εξωραϊστικής Μορφωτικής Λέσχης Φιλιππούπολης».

γ. Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου

Φιλιππούπολη Λάρισας, 29 Ιουνίου 2021.

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου